

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

จากสภาพโลกาภิวัตน์และการแข่งขันของธุรกิจในอนาคตที่เกี่ยวพันกันทั้งในประเทศและต่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ทำให้รัฐบาลจัดความสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยให้ “การท่องเที่ยว” เป็นอุตสาหกรรมที่ตอบโจทย์ไทยแลนด์ 4.0 ที่สามารถสร้างรายได้สูงที่เน้นด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการด้านการท่องเที่ยวและตลาดท่องเที่ยว (สุประภา สมั่นพงษ์, 2560) ซึ่งพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ต้องการเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ประเทศในโลกรุ่นใหม่ที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในบริบทของโลกรุ่นใหม่ The Fourth Industrial Revolution อย่างเป็นทางการด้วยการนำเทคโนโลยี นวัตกรรมเข้ามาเป็นบทบาทสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมในไทย เพื่อไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาและมีรายได้สูงภายใน ปี ค.ศ. 2036 ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ต้องปรับเปลี่ยนกลไก ขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพ (Efficiency-driven) มาเป็นการขับเคลื่อนบนฐานนวัตกรรม (Innovation-driven) ที่มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและสร้างความเข้มแข็งให้กับ ภาคการผลิต การค้า และการบริการ เพื่อกระตุ้นการเพิ่มผลิตภาพและสร้างงานที่มีคุณค่า ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างยั่งยืนในอนาคต ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561) ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 ไทยแลนด์ 4.0 กับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม

“นวัตกรรม” ถือเป็นหัวใจหลักของนโยบายเศรษฐกิจ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้กับผลผลิตทางเศรษฐกิจ ในปี 2019 หลายประเทศมีการพัฒนานวัตกรรมเพื่อยกระดับขีดความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ การศึกษา การท่องเที่ยว และความเท่าเทียมในสังคม โดยองค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) ได้มีการจัดทำดัชนีนวัตกรรมระดับโลก (Global Innovation Index – GI) ในปี 2019 ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับความสามารถด้านนวัตกรรมอยู่อันดับที่ 43 ขยับอันดับขึ้น 1 อันดับ จากปี 2018 (ดังภาพที่ 1.2) ประเทศไทยมีการปรับตัวดีขึ้นในด้านปัจจัยเข้าทางนวัตกรรม (Innovation input sub-index) จากเดิมอันดับที่ 52 ขยับขึ้นเป็นอันดับที่ 47 และปัจจัยย่อยผลผลิตทางนวัตกรรม (Innovation output sub-index) ที่ปรับขึ้นจากอันดับที่ 45 ขยับขึ้นเป็นอันดับที่ 43 จากการอันดับเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศกลุ่มรายได้ปานกลางระดับบน (Upper middle-income economies) ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 4 รองจากจีน มาเลเซีย และบัลแกเรีย จากจำนวน 34 ประเทศ หากพิจารณาเปรียบเทียบอันดับในองค์ประกอบแต่ละมิติของประเทศไทย ในปี 2018-2019 พบว่า ประเทศไทยมีอันดับที่ดีกว่าค่าเฉลี่ยในทุกปัจจัย ยกเว้นปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน จากเดิมอันดับที่ 72 เลื่อนมาอยู่อันดับที่ 77 ปัจจัยทางการตลาด จากเดิมอันดับที่ 22 เลื่อนมาอยู่อันดับที่ 35 และผลผลิตจากความคิด ความสร้างสรรค์ จากเดิมอันดับที่ 50 เลื่อนมาอยู่อันดับที่ 54 (ดังภาพที่ 1.3) แต่หากเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียตะวันออกและโอเชียเนีย ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 10 จากจำนวน 15 ประเทศ (ทิสซอล , 2562) จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า การพัฒนานวัตกรรมของประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและสมคูลมากขึ้น การปรับโครงสร้างเชิงระบบของระบบวิจัย วิทยาศาสตร์และนวัตกรรมของประเทศที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นการช่วยเชื่อมโยงปัจจัยเข้าและปัจจัยผลผลิตให้สมคูลมากขึ้น ช่วยยกระดับการทำงานร่วมกันที่ส่งผลต่ออันดับนวัตกรรมของประเทศไทย

ภาพที่ 1.2 การจัดอันดับความสามารถด้านนวัตกรรมในโลก

ที่มา: ทิสซอล (2562)

ภาพที่ 1.3 การเปรียบเทียบอันดับในองค์ประกอบแต่ละมิติของประเทศไทย ในปี 2018-2019
ที่มา: ทิสซอล (2562)

สภานโยบายวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทช.) ได้จัดทำ “ยุทธศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)” โดยได้มีการกำหนด วิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทย ใช้การวิจัยและนวัตกรรมเป็นกำลังอำนาจแห่งชาติ เพื่อก้าวไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วภายใน 20 ปี ด้วยความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” มีประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีประเด็นยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย (1) อาหาร เกษตร เทคโนโลยีชีวภาพและเทคโนโลยีการแพทย์ (2) เศรษฐกิจดิจิทัลและข้อมูล (3) ระบบโลจิสติกส์ (4) การบริการมูลค่าสูง และ (5) พลังงาน

ทั้งนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนประเทศไทยเกิดผลเป็นรูปธรรมจึงมีการกำหนด รายละเอียดของประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ คือ การบริการมูลค่าสูง โดยมีแผนงานวิจัยและนวัตกรรมที่สำคัญ คือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness tourism) ซึ่งมีประเด็นในการวิจัย ที่มุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มสัดส่วนรายได้ของธุรกิจบริการสุขภาพ โดยพัฒนาธุรกิจบริการทางการแพทย์เป็นหลัก ธุรกิจบริการส่งเสริมสุขภาพ ธุรกิจผลิตภัณฑ์สุขภาพและสมุนไพร การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่เกี่ยวข้องโดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการพัฒนามาตรฐานของสินค้าและบริการ การพัฒนารูปแบบธุรกิจใหม่ (Business model) ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น การส่งเสริมโปรแกรมการตรวจสุขภาพประจำปีผนวกกับโปรแกรมการท่องเที่ยว โปรแกรมทันตกรรมผนวกกับการท่องเที่ยว โปรแกรมนันทนาการ (นวดไทย สปา การฟื้นฟูสุขภาพ ผู้สูงอายุ และการดูแลสุขภาพพระยยะยาว) ผนวกกับโปรแกรมการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ ควรมี

การยกระดับคุณภาพของโรงพยาบาลให้ได้มาตรฐาน การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะด้านการบริการเฉพาะด้าน และการจัดทำ Market intelligence เพื่อทำการศึกษาดตลาดเชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลทางการตลาด เช่น วิเคราะห์ผู้บริโภค วางแผนยุทธศาสตร์ด้านการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อเจาะตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ (สภานโยบายวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2560, หน้า 35)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ถือว่าเป็นอีกหนึ่งอุตสาหกรรมเป้าหมายในการขับเคลื่อนตัวเลขเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศต่อไปในอนาคต ทั้งนี้จะเห็นว่า รัฐบาลให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับอุตสาหกรรมภาคผลิตและบริการอื่น ๆ รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาโดยได้มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณให้ความสำคัญกับตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ เพื่อสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประเทศและกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่น ในปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว กว่า 2.51 ล้านล้านบาท โดยภาคธุรกิจที่ได้รับประโยชน์จากการใช้จ่ายซื้อสินค้า/บริการของนักท่องเที่ยวมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ ธุรกิจสถานพักผ่อน ประมาณ 580,000 ล้านบาท ธุรกิจอาหาร/เครื่องดื่ม ประมาณ 448,000 ล้านบาท ธุรกิจการขนส่งโดยสารทางบก ประมาณ 136,000 ล้านบาท ธุรกิจการขนส่งโดยสารทางอากาศ ประมาณ 122,000 ล้านบาท และธุรกิจบริการ/นันทนาการ ประมาณ 100,000 ล้านบาท ตามลำดับ และมีการกระจายไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ภาคการท่องเที่ยว จึงเป็นแหล่งสร้างการจ้างงานที่สำคัญกว่า 4,230,000 คน สร้างรายได้ภาษีแก่รัฐ ประมาณ 64,200 ล้านบาท และก่อให้เกิดมูลค่าการลงทุนในประเทศ ประมาณ 93,600 ล้านบาท เมื่อการท่องเที่ยวมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2561 จึงมีการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและความพร้อมบนพื้นฐานของเอกลักษณ์ไทย ซึ่งสอดคล้องกับกระแสความต้องการของประชากรโลก มุ่งเน้นการเพิ่มสัดส่วนนักท่องเที่ยวคุณภาพ แต่ยังคงรักษาฐานนักท่องเที่ยวตลาดเดิม การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา และกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562, เว็บไซต์)

ทั้งนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ในประเด็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน การทำให้ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 3 ล้านล้านบาท และมีความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (The Travel & Tourism Competitiveness Index: TTCI) ไม่ต่ำกว่าอันดับที่ 30 จากแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว (2558-2560) จะเห็นว่า มีการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนมีการปรับใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เช่น การปรับโครงสร้างและขยายฐานตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่ม High value ทั้งกลุ่มระดับกลาง บนด้วยการนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณภาพควบคู่กับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าวิถีไทยและสร้างการเดินทางเชื่อมโยงให้ไทยเป็นประตูสู่อาเซียน

นอกจากนี้ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ถือเป็นช่วงเวลาแห่งการปฏิรูปประเทศไทยให้ก้าวไปสู่การที่ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมและประสานประโยชน์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขบนวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” โดยมีวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2579 คือ ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน ด้วยการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว และสินค้าบริการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการส่งเสริมความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมและอัตลักษณ์วิถีไทย ที่มีแนวทางในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่มุ่งเน้นนักท่องเที่ยวคุณภาพ หรือกลุ่มนักท่องเที่ยวเฉพาะ เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport tourism) เป็นต้น ผ่านการพัฒนาสินค้าและบริการ ซึ่งส่งเสริมอัตลักษณ์และภูมิปัญญาไทย อีกทั้งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้รัฐบาลมีแผนการผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางบริการสุขภาพนานาชาติ ซึ่งมีการจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ของประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 และได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยในปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดแผนดำเนินการหลักจำนวน 2 แผนงานที่สำคัญ คือ **แผนพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical hub) (พ.ศ. 2559-2568)** ได้แก่ (1) ศูนย์กลางบริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพ (Wellness hub) (2) ศูนย์กลางบริการสุขภาพ (Medical service hub) (3) ศูนย์กลางบริการวิชาการและงานวิจัย (Academic hub) และศูนย์กลางยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพ (Product hub)

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness tourism) ถือเป็นเทรนด์ที่มาแรงของการท่องเที่ยวทั่วโลก และเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่จะขับเคลื่อนภาคการท่องเที่ยวของไทย โดย Global Wellness Tourism รายงานว่ามูลค่าตลาด Wellness tourism ทั่วโลกนั้นมีมูลค่าประมาณ 124 ล้านล้านบาท โดยข้อมูลดัชนีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical Tourism Index 2016-2017) ปี 2559-2560 ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 18 ในการจัดอันดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโลก (Global MTI ranking) อันดับที่ 6 ของโลกในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอันดับที่ 13 ของโลกด้านคุณภาพ สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการ นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีจุดแข็งในด้านอื่น เช่น แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ที่เหมาะกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ สปาที่มีชื่อเสียงติดอันดับโลก และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั่วโลก สมุนไพร อาหารที่มีความหลากหลายสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การดูแลสุขภาพองค์รวม การนวดไทย ฤาษีดัดตน การฟื้นฟูจิตใจ และร่างกาย ควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพองค์รวม ตลอดจนการล้างพิษ และการดูแลอาหารการกินตามธาตุเจ้าเรือน สิ่งเหล่านี้ทำให้การบริการทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย มีบริบทเฉพาะที่สามารถรองรับความต้องการในทุกระดับตั้งแต่ High-end ไปจนถึงผู้ใช้บริการใน

ระดับทั่วไป กิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่จะผนวกอยู่ในโปรแกรมการนำเที่ยวของกลุ่มทัวร์ และแพ็คเกจทัวร์ หรือการบริการเสริมของที่พักร้านอาหาร สปา รีสอร์ท เป็นต้น ดังภาพที่ 1.4

ภาพที่ 1.4 สปา

การนวดไทย เป็นส่วนหนึ่งของการแพทย์แผนไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จาก 49,864 ราย ในปี พ.ศ. 2553 เป็น 58,681 ราย ในปี พ.ศ. 2556 (เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.7) การแพทย์แผนไทยเป็นทางเลือกในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทย ปัจจุบันการรักษาแบบแพทย์แผนทางเลือกได้รับความสำคัญมากขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก สำหรับประเทศไทย จากข้อมูลกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ พบว่า ในปี พ.ศ. 2558 มีผู้ประกอบการการแพทย์แผนทางเลือกจำนวน 7,739 ราย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีไทยคาดว่าจะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น เพราะสอดคล้องกับเทรนด์การท่องเที่ยวปัจจุบัน ที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวชุมชน ดังภาพที่ 1.5

เที่ยวแบบวิถีชุมชนและทำสปาสมุนไพร สองไปแล้วจะหลงรัก

ภาพที่ 1.5 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบวิถีชุมชน

สืบเนื่องจากผลการวิจัยเรื่อง “การสร้างคุณค่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวคุณภาพในจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์” (พรณี สวนเพลง และคณะ, 2561) ซึ่งได้รับทุนวิจัย Super cluster ปี 2560 ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์สปา และผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในห้องพักของโรงแรม ให้กับผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม (วาภูภา รีโซวิลล่า กุยบุรี และ ธารา มันทรา ชะอำ รีสอร์ท) พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลมาจากการวิจัยได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ สามารถสร้างกำไรให้ธุรกิจสปาได้มากกว่า 50% อีกทั้งนักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะให้พัฒนา “นวัตกรรม” ที่เป็นผลิตภัณฑ์สปาและบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบครบวงจร

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาโจทย์วิจัยของชุดโครงการนี้ร่วมกับภาคเอกชน ได้แก่ โรงแรมที่มีแผนกสปา โรงแรมที่เป็นที่พักของนักท่องเที่ยวระยะยาว Day spa บริษัทนำเที่ยว และสามารถสรุปความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากภาคเอกชนที่ร่วมทุนกับโครงการ

มีความต้องการในการพัฒนา นวัตกรรมสปาจากสมุนไพร นวัตกรรม (New treatment) ที่มีการผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในห้องพักของโรงแรมด้วยสมุนไพร เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมที่มีสปา เนื่องจากส่วนมากเป็นผู้ประกอบการขนาดกลาง-เล็ก (SME) ที่ไม่ได้เป็นโรงแรมในเครือต่างประเทศ (Chain) เป็นโรงแรม Boutique ที่มีอัตลักษณ์ของตนเองอย่างเด่นชัด จึงมีความต้องการนวัตกรรมเพื่อนำไปสู่การสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันเชิงธุรกิจ โดยมีโจทย์และเป้าหมายในการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสุขภาพจากสมุนไพรที่มีความเป็นเอกลักษณ์จากฐานทรัพยากรของแต่ละท้องถิ่น เช่น กระวาน และข้าว เป็นต้น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบในท้องถิ่น ดังภาพที่ 1.6

ภาพที่ 1.6 การประชุมเพื่อพัฒนาโจทย์การวิจัยร่วมกับผู้ประกอบการภาคเอกชน

จากความสำคัญของกระแสการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมถึงนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การพัฒนาโจทย์การวิจัยร่วมกับภาคเอกชน ภาครัฐ และชุมชน จึงนำไปสู่การวิจัยในโครงการ “การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์สปาโดยใช้ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อสร้างบริการมูลค่าสูง (High value)” โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การพัฒนานวัตกรรมและนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โดยมีการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในกลุ่ม Active Beach (ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด) คิดเป็นมูลค่าประมาณ 12,000 ล้านบาทต่อปี อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการธุรกิจ SME และสนับสนุน Start up ในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พร้อมกับเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน สร้างงาน สร้างอาชีพ ให้กับคนในชุมชน จะเป็นการพัฒนาประเทศด้วยนวัตกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (1) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการสปาจากสมุนไพร
- (2) เพื่อพัฒนานวัตกรรม (New treatment) ที่มีการผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- (3) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในห้องพักของโรงแรมด้วยสมุนไพร

ขอบเขตการวิจัย

- (1) การพัฒนานวัตกรรมการสปาจากสมุนไพร
 - ผลิตภัณฑ์มาร์คหน้าชาโคลตันเชื้อก่อโรคและมลภาวะ
 - ผลิตภัณฑ์เซรั่มฟื้นฟูสภาพผิวจากสารสกัดข้าวและกรดแลคติกจากข้าวหมัก
- (2) การพัฒนานวัตกรรม (New treatment) ที่มีการผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - ผลิตภัณฑ์น้ำมันนวดเท้าจากกระวาน
- (3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในห้องพักของโรงแรมด้วยสมุนไพรในท้องถิ่น
 - ผลิตภัณฑ์สบู่อ่อน
 - ผลิตภัณฑ์สบู์เหลว
 - ผลิตภัณฑ์โลชั่นทาผิว

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

นวัตกรรมเชิงสุขภาพ (Wellness innovation) หมายถึง นวัตกรรมที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น นวัตกรรมผลิตภัณฑ์สปาจากฐานทรัพยากรในท้องถิ่น เป็นต้น

บริการมูลค่าสูง (High value services) หมายถึง การบริการที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สร้างมูลค่าเพิ่ม

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต การพักผ่อนหย่อนใจโดยการท่องเที่ยวและทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพ หรือการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การนวด อบ ประคบสมุนไพร การฝึกปฏิบัติสมาธิ เป็นต้น

สปา (Spa) หมายถึง การบำบัดดูแลสุขภาพแบบองค์รวมด้วยวิธีตามธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการบำบัดด้วยวิธีการทางการแพทย์ทางเลือกอื่น ๆ โดยใช้ศาสตร์สัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส เป็นปัจจัยที่สร้างภาวะสมดุลระหว่างร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ อารมณ์

ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น (Local resource) หมายถึง ทรัพยากรที่อยู่ในท้องถิ่น เช่น พืช ผัก ผลไม้ เช่น กระจวาน ข้าว และเปลือกมังคุด เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ได้แก่ สถานประกอบการธุรกิจโรงแรมที่มีสปาที่เข้าร่วมโครงการวิจัยสามารถนำนวัตกรรมเชิงสุขภาพในรูปแบบใหม่ ๆ ที่เน้นผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความแตกต่างและสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ อันจะก่อให้เกิดการสร้างรายได้เข้าสู่ธุรกิจเพิ่มมากขึ้น

2. ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา สามารถนำผลผลิต (Output) ของโครงการนำไปสู่การส่งเสริมการตลาดในการกระตุ้นการตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพสูง โดยเฉพาะตลาดของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการเดินทางมาท่องเที่ยวสุขภาพใน Active Beach (ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด) มากขึ้น อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และร่วมพัฒนา Brand ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพใน Active Beach (ชลบุรี-ระยอง-จันทบุรี-ตราด) เพื่อยกระดับให้เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวสุขภาพของเอเชีย (Wellness hub of Asia)

3. ประโยชน์ต่อชุมชน (1) เป็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในชุมชนที่มีการผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยนำนวัตกรรมสปา (New treatment) ไปทำการตลาด เพื่อเป็นการสร้างกระแสให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยชุมชน (CBT) (2) นำเทคโนโลยีเข้าไปช่วยในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในชุมชนให้ได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น (3) เป็นการสร้างงานสร้างอาชีพ และสร้างรายได้ในระบบเศรษฐกิจฐานราก